

Durum Deęerlendirmesi

Gambiya Krizi

Nisan 2017 | 1

Abdullah İbrahim

ORDAF
Ortadoęu ve Afrika
Araştırmacıları Derneęi

Association of Researchers
On the Middle East and Africa

جمعیة دراسات الشرق الأوسط و أفریقیا

www.ordaf.org

Eski İngiliz sömürgesi Gambiya, iki milyondan az nüfusuyla Batı Afrika'nın en küçük ülkesidir. Ülke hem bir taraftan Senegal sınırlarıyla çevrelenmesi hem de denize kıyısı olması nedeniyle tek komşuya sahip ülke konumundadır. Bu nedenle ülkenin Senegal ile özel ilişkileri bulunmaktadır. 1994'te darbeyle ülkenin başına geçen Yahya Jammeh iktidarı döneminde iki ülke arasındaki ilişkiler bozulmuştur. 22 yıl iktidarı boyunca Yahya Jammeh, rejimini güçlendirmek için baskı ve korku politikası takip etmiştir. Bu politika nedeniyle uluslararası kuruluşlardan dış yardımı alamayan Jammeh iktidarı, ülke ekonomisinin daha kötüye gitmesine sebep olmuştur. Hem baskı altında hem de zor şartlarda yaşayan Gambiya halkı uzun zamandır değişim beklentisi içerisinde olmuştur.

2016 seçimlerinde Yahya Jammeh, ummadığı şekilde seçimi kaybetmiştir. İlk başta yenilgisini kabul eden Yahya Jammeh, kendisine yönelik tehditler nedeniyle hayatının tehlikede olduğunu hissetmeye başlamış ve bu nedenle seçim sonuçlarını kabul etmediğini beyan etmiştir. Bunun ardından ülkede siyasi kriz meydana gelmiştir.. Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS)'ın tüm diplomatik çabalarıyla krizi çözememesi, ECOWAS'ı, Güvenlik Konseyi'nin desteği ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin mandasıyla askeri müdahaleyle itmiştir. Son anda Gine Konakri ve Moritanya Cumhurbaşkanı'nın arabuluculuğuyla Yahya Jammeh'yi güvence altına alan bir anlaşma imzalanarak kriz çözülmüştür. Ülkeyi terk eden Yahya Jammeh, Gine Ekvator'a sığınmıştır.

Senegal'de ilticada bulunan yeni Cumhurbaşkanı Adama Barrow'un, ülkeye dönmesiyle birlikte siyasi krizi tamamen sona ermiştir. Seçim kampanyası döneminde vaatlerde bulunan Adama Barrow, vaatleri yerine getirmek ve ülkenin çökmüş sistemi ve ekonomisini yeniden ayağa kaldırmak için geniş çaplı reform hareketi başlatmıştır.

Gambiya Krizine Giden Yol

22 Temmuz 1994'te Yahya Jammeh, bir grup subayla bağımsızlığından beri ülkeyi yöneten Cumhurbaşkanı Dawda Jawara'ya kansız bir darbe yaparak iktidarı ele geçirmiştir. Genç bir subay olan Yahya Jammeh, darbeden iki yıl sonra Yurtsever Yenilenme ve Yapılanma Birliği (Alliance for Patriotic Reorientation and Construction) partisini kurmuştur. Eylül 1996'ta düzenlediği ilk seçimde yüzde 55,77 oy alarak askeri rejimden sivil rejimine geçmiştir.¹ Gambiya'nın yüzölçümü ve nüfus bakımından küçük bir ülke olması ve tek komşu ülkeye sahip olması, Yahya Jammeh'nin ülkede pek sorun yaşamadan otoritesini sağlamlaştırmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca ülkede yaşanan darbe girişimleri, Yahya Jammeh'nin daha da otoriterleşmesine yol açmıştır.

Nitekim 30 Aralık 2014'te gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün ardından birçok asker ve sivil çok ağır cezayla çarptılmıştır.² Jammeh, iktidarını garanti altına almak için uzun süre mensup olduğu azınlık etnik grubu olan Jola kabilesine dayanmıştır. Fakat bunu Yahya Jammeh'nin diğer etnik grupları karşına almasına sebep olmuştur. Bunun farkında olan Jammeh, ülkenin saygın din alimlerine yakınlaşmaya çalışarak sorunun üst-

¹ Carlene J. Edie, "Democracy in The Gambia: Past, Present and Prospects for the Future", Africa Development, Cilt: 3 & 4, Sayı: 25, (2000). & "Elections in The Gambia", African Elections, <http://africanelections.tripod.com/gm.html>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

² "Gambia", Human Right Watch, <https://www.hrw.org/sites/default/files/gambia.pdf>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

sinden gelmeye çalışmıştır. Din kartını iyi oynayan Yayha Jammeh, 2015'te Gambiya'yı İslam Devleti olarak ilan etmiştir.³ Yahya Jammeh'nin bu politikası her ne kadar kısmen başarılı görünse de halkın çoğunu inandıramamıştır. Özellikle ülkenin ekonomik durumunun giderek kötüleşmesine binaen, Yayha Jammeh'nin Şeriat devleti ilan etmesini halk sadece siyasi bir taktik olarak algılamıştır.

Yahya Jammeh'in, diğer taraftan da muhalif medyayı susturması ve muhalefet partilerinin etkisini azaltması iktidarının imajını oldukça zedelemiştir. Yahya Jammeh'in uluslararası aktörlere de sırt çevirmesiyle dış yardımların kesilmesi ve de tek komşusu Senegal ile iyi ilişkiler kuramamasıyla birleşince ülkenin ekonomisinin daha da bozulmasına neden olmuştur.. 2016 seçiminde 5. kez aday olan Jammeh, Nisan ayında muhalif partilerin adayı Ousainou Darboe'yi hapse atmıştır.⁴ Seçim kampanyası yaklaşırken ülkede etnik tansiyon artmıştır. Önemli muhalif partilerin koalisyonun tek aday göstermesiyle Yahya Jammeh, mutemelen, diğer etnik grupların kendisine karşı birleştiğini algılamıştır. Bu nedenle seçim kampanyasında ülke nüfusunun %42'sini oluşturan Mandinka kabilesine karşı hakaret içeren sözler sarf etmiştir.⁵ Jammeh'nin bu kışkırtıcı konuşması kendi kabilesinin tam desteğini almak için yapmış olsa gerek. Bunu yaparken de diğer kabileleri kızdırmaktan çekinmemiştir. Bir taraftan etnik tansiyon yükselirken diğer taraftan da ekonomik durgunluk halkı bariz bir şekilde etkilemiştir. Gambiya halkı, Yahya Jammeh'nin 22 yıl süren baskıcı rejimini tahammül etmiştir. Fakat 1 Aralık 2016 seçiminde Yahya Jammeh'nin rakibi Adama Barrow'u galip geldiğini açıkladığında halk Gambiya sokaklarında bayram gibi kutlayacaktır.⁶

Gambiya'da Kriz Süreci

22 yıldır ülkeyi yöneten Yahya Jammeh döneminde ülkede ciddi siyasi krizi yaşanmamıştır. İktidarı boyunca muhalefet partilerini kontrol etmeye çalışması ve diğer muhalif unsurların üzerine baskı uygulaması, ülkeyi rahat yönetmesini sağlamıştır. Daha önce yapılan seçimlerde güçsüz olan muhalefet partileri baskıdan dolayı pek seslerini duyuramamıştır. Gambiya'nın giderek demokrasiyi benimseyen diğer Batı Afrika ülkelerinden etkilenmesi ve Yahya Jammeh'nin son dönemlerde yanlış politikalarının artması 2016 seçimlerinde sürprizin yaşanmasında büyük etki etmiştir. Seçimden 8 ay önce yapılan bir gösteriye katılan ana muhalefet partisinin lideri Ousainou Darboe, bu gösterinin izinsiz bir gösteri olduğu gerekçesiyle tutuklanmıştır. Yedi muhalefet partisinin kurduğu koalisyonda ana muhalefet partisinin lideri tutuklu olduğu için koalisyonun adayı Adama Barrow olmuştur. 1 Aralık'ta sorunsuz bir şekilde seçim gerçekleşmiştir.

Fakat seçim gününde internetin kesilmesi ve telefonun dış hattının kapatılması, hem

³ "Gambia's president declares Islamic statehood", Aljazeera, <http://www.aljazeera.com/news/2015/12/gambia-president-declares-islamic-statehood-151212153025585.html>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

⁴ "Gambie : le chef de l'opposition condamné à trois ans de prison ferme", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/343380/societe/gambie-chef-de-lopposition-condamne-a-trois-ans-de-prison-ferme/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

⁵ Musa Saidykhan, "Surprise, Surprise! President Jammeh Apologises Insulted Mandinkas", Kairo News, <http://www.kaironews.com/surprise-surprise-president-jammeh-apologises-insulted-mandinkas/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

⁶ "Le bonheur des Gambiens qui se réveillent dans une dictature devenue démocratie", Slate Afrique, <http://www.slateafrique.com/703946/gambie-election-dictature-democratie>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

içerden hem dışarıdan var olan kuşkuyu güçlendirmiştir. Önemli bir olay yaşanmadan sonuçlanan seçim sonrasında, sonuçların ertesi güne bırakılması şüpheleri daha da artırmıştır. Ancak Seçim Komisyonu tarafından büyük bir sürprizle muhalefet koalisyonu adayı Adama Barrow %45.54 oy alarak seçimden galip çıktığının açıklanmasına Gambiyalılar inanmamış, bu nedenle Yahya Jammeh'nin açıklamasını beklemişlerdir.⁷ Akşam saatlerinde devlet televizyonuna çıkan Yahya Jammeh, canlı yayında seçimi kazanan Adama Barrow'u telefonda arayarak tebrik etmiş ve yenilgisini kabul etmiştir. Yahya Jammeh, görevi devrettikten sonra Kanilai köyüne çekileceğini ve yeni Cumhurbaşkanı gerektiğinde destek vermeye hazır olduğunu ifade etmiştir. Jammeh konuşmasında "Siz Gambiyalılar, gitmeme karar verdiniz, siz, bizim ülkeyi yönetecek yeni birisini seçtiniz. Size en iyisini diliyorum" ifadeleri kullanmıştır.⁸

Bu açıklamadan hemen sonrası başkenti Banjul'da halk sevinçten sokağa dökülmüştür. Yıllardır bir polis devletinde yaşayan Gambiya halkı özgürlüğe kavuşmanın mutluluğunu ülke içinde ve dışında bayram gibi büyük coşkuyla kutlamıştır. Yahya Jammeh'nin yenilgisinin kabullenmesinden dolayı, uluslararası kamuoyundan takdir mesajları alırken bazı uluslararası insan hakları örgütleri Jammeh'nin iktidarı döneminde işlediği suçlardan dolayı yargılanması gerektiğine çağrı yapmıştır. Yeni seçilen Cumhurbaşkanı Adama Barrow'un yakın adamlarından medyada Yahya Jammeh'i yargılabileceğini dile getirmeye başlamıştır. Özellikle ana muhalefet partisinin üyesi Fatoumata Jallow-Tambajang'nun Yahya Jammeh'i yargılanmalı sözü medyada çok ses getirmiştir.⁹ Bu soru üzerinde konuşan Adama Barrow, Yahya Jammeh'nin yargılanması, mahkeme işi olduğunu dolayısıyla karışmayacaklarını ifade etmiştir. Fatoumata Jallow-Tambajang Adama Barrow'un kurduğu yeni hükümette başbakan görevine getirilmiştir.¹⁰ Adama Barrow'u ilk tebrik eden devlet başkanı, Yahya Jammeh'le arası iyi olmayan Senegal Cumhurbaşkanı Maky Sall olması, Yahya Jammeh'i tedirgin etmiş olsa gerek.¹¹ Diğer taraftan da demokrasi zaferi kutlayan Gambiya vatandaşları, Yahya Jammeh hakkında hakaret içerikli pankartlar ve sloganlar atmıştır.

Çok kısa sürede yanlışlaştırılan Yahya Jammeh, yaşanan gelişmelerden kendisi ve yakın ekibine hayatları tehlikede ve güvende olmadıklarını düşünmeye başlamışlardır. Seçim sonuçlarının açıklanmasından bir kaç gün sonra Seçim Komisyonu tarafından yapılan açıklamada seçimde bazı hataların olduğunu dolayısıyla oy dağılımında ufak değişikliklerin yapıldığı kaydedilmiştir. Fakat seçim sonuçlarını etkileyecek boyutta olmadığı vurgulanmıştır.¹² Bu açıklamadan sonra Yahya Jammeh, devlet televizyonunda okut-

⁷ "En Gambie, défaite historique du président autocrate Yahya Jammeh", Le Monde Afrique, http://www.lemonde.fr/afrique/article/2016/12/02/gambie-defaite-historique-du-president-autocrate-yahya-jammeh_5042311_3212.html, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

⁸ Youtube, Gambia's Jammeh Concedes Defeat, <https://www.youtube.com/watch?v=ciREiHebv8Y>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

⁹ "Gambie : le nouveau pouvoir va traduire l'ex-président en justice", Le Figaro, <http://www.lefigaro.fr/international/2016/12/08/01003-20161208ARTFIG00248-gambie-le-nouveau-pouvoir-va-traduire-l-ex-president-en-justice.php>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹⁰ Vice President, State House, <http://statehouse.gov.gm/the-vice-president/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹¹ "GAMBIE : Macky Sal félicite le Président Adama Barrow et se « réjouit » de la défaite de Jammeh", Jotay, <http://jotay.net/gambie-macky-sal-felicite-le-president-adama-barrow-et-se-rejouit-de-la-defaite-de-jammeh/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹² "Présidentielle gambienne: le nouveau décompte des voix ne change pas le résultat", RFI, <http://www.rfi>.

tuğu bir bildiri de, seçimde hile ve yanlışlıklar olduğunu ve seçimi kendisi kazanmış olabileceğini açıklamıştır. Yine bildiri de açıklanan seçim sonuçlarını reddettiğini ve yeni seçime gidilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹³ Yahya Jammeh'nin yeni açıklaması, yine büyük sürpizle karşılanmıştır. Yapılan tüm çağrılara rağmen Jammeh'nin geri adım atmaması ülkeyi iç savaşa yakın bir siyasi krize sokmuştur.

Bu açıklamadan birkaç gün sonra Yaya Jammeh'nin partisi Yurtsever Yenilenme ve Yapılanma Birliği seçimlerin iptal edilmesi için Yüksek Mahkeme'ye başvurmuştur.¹⁴ 3 Ocak'ta yapılan iki temyiz başvurusu ardından Yüksek Mahkeme başkanı, mahkemenin tam hakim sayısının olmaması nedeniyle başvurunun 16 Ocak'ta görüşüleceğini söylemiştir. Muhalefet partileri tarafından yapılan açıklama ise 18 Ocak'tan itibaren Yahya Jammeh'i Cumhurbaşkanı olarak tanınmayacağını dolayısıyla şimdiden geri adım atması gerektiğini vurgulanmıştır. Fakat Yahya Jammeh, tüm iç ve dış baskılara rağmen geri adım atmayıp askeri güçle direnmeye çalışmıştır. Bağımsız Seçim Komisyonun merkezini asker tarafından basılmıştır.¹⁵ Jammeh, ülkede bir askeri darbe havasını yaratarak son şansını denemiştir.

04 Ocak'ta Adama Barrow'un zaferini ilan eden Bağımsız Seçim Komisyonu başkanı Alieu Momar Njie, iktidar baskısı sebebiyle ülkeden kaçarak Senegal'e sığınmıştır. Yahya Jammeh'nin artık zorla iktidarda kalamayacağını anlayan bazı yakın adamları görevlerinden istifa etmeye başlamıştır. Maliye bakanı, dışişleri bakanı, ticaret bakanı ve çevre ve haberleşme bakanları istifa edenler arasındadır. İstifa eden dışişleri bakanı Neneh Macdouall-Gaye yurtdışına kaçmıştır.¹⁶ Hem içerden hem dışardan destek alamayan Jammeh, ECOWAS'ın askeri müdahale tehdidine kulak asmamıştır. Tansiyon yükselirken Jammeh, yeni seçilen Cumhurbaşkanı Adama Barrow'u tebrik eden 12 büyükelçiyi görevden aldığını ve üç ayrı basın grubu için çalışan üç Senegalli gazeteciyi ülkeden sınır dışı ederek rejimin hala etkin olduğunu hissettirmeye çalışmıştır.¹⁷ Bir yandan da Jammeh'i geri adım attırmak ve ülkede kaosun yaşanmasını önlemek için ECOWAS, Afrika Birliği ve Birleşmiş Milletler yoğun diplomatik temaslar sürdürmüştür.

fr/afrique/20161206-gambie-le-nouveau-decompte-voix-presidentielle-change-pas-le-resultat, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹³ Gambie: Yahya Jammeh rejette les résultats de l'élection présidentielle", RFI, <http://www.rfi.fr/afrique/20161210-gambie-yahya-jammeh-rejette-resultats-election-presidentielle>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹⁴ "Présidentielle en Gambie : le parti de Jammeh conteste les résultats devant la Cour suprême", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/383610/politique/presidentielle-gambie-parti-de-jammeh-conteste-resultats-devant-cour-supreme/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹⁵ "Gambie : Le siège de la commission électorale encerclé par les militaires", Sene News, https://www.senenews.com/2016/12/13/urgent-gambie-le-siege-de-la-commission-electorale-encercle-par-les-militaires_174558.html, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹⁶ "l'état se resserre sur Yahya Jammeh", RFI, <http://www.rfi.fr/emission/20170117-une-etat-resserre-yahya-jammeh-gambie-senegal>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹⁷ "Gambie : Yahya Jammeh limoge 12 ambassadeurs ayant réclamé son départ", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/391249/politique/gambie-yahya-jammeh-limoge-12-ambassadeurs-ayant-reclame-depart/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

Kriz Nasıl Çözüldü?

Gambiya'nın üye olduğu Batı Afrika Ekonomik Topluluğu üye ülkeleri, seçim sonuçları ilan edildiğinde ilk tebrik mesajı gönderen ülkeler olmuştur. Cumhurbaşkanı Adama Barrow'a tebrik mesajı ve yenilgisini kabul eden Yahya Jammeh'e övgü içeren mesajlar yayınlanmıştır. Aynı şekilde seçimden sekiz gün sonra Yahya Jammeh'nin sonuçları reddettiğini açıklar açıklamaz ilk tepki yine ECOWAS'tan gelmiştir. Medya'ya konuşan CEDEAO Komisyonu başkanı Marcel de Souza, Yahya Jammeh derhal bu kararından dönmesine çağrı yapmıştır. Hiçbir şekilde iktidarda kalamayacağını ifade eden Marcel de Souza, Yahya Jammeh'nin gitmesi için diplomatik yollara başvurulacağını fakat sonuç vermemesi durumunda askeri müdahale de ihtimal dışı olmadığını söylemiştir. ECOWAS, Yaya Jammahe'yi görevi bırakmasını ikna etmek için Gambiya'ya üst düzey bir heyet göndermiştir. Liberiya Cumhurbaşkanı Ellen Johnson Sirleaf, Nijerya Cumhurbaşkanı Muhammadu Buhari, Sierra-Léon Cumhurbaşkanı Ernest Bai Koroma ve dönemin Gana Cumhurbaşkanı John Dramani Mahama'dan oluşan heyet başkent Banjul'da Yaya Jammeh'yle görüşmüştür. Heyet Jammeh'i ikna edemedi Banjul'dan ayrılmıştır.¹⁸ Ülkenin ciddi bir kriz eşiği gelmesine rağmen, Yahya Jammeh'ye kendisine yönelik tüm baskılara rağmen iktidardan vazgeçmemiştir.

13 Ocak'ta Gambiya'ya tekrar dönen heyet, Yahya Jammeh'i ikna edememiştir. Heyetin son arabuluculuk çabasında Yahya Jammeh'e Nijerya'da iltica önerisi yapıldığı kaydedilmiştir.¹⁹ Tüm teklifleri reddeden Yahya Jammeh, Adama Barrow'un ülkeden ayrılmasına izin vermiştir. Nijerya Cumhurbaşkanı'nın uçağıyla Mali'de gerçekleşen Afrika-Fransa Forumu'na katılan Adama Barrow, birçok Cumhurbaşkanıyla görüşme yapmıştır. Forumda Adama Barrow'u Cumhurbaşkanı sıfatıyla karşılanıp Yahya Jammeh'e güçlü bir mesaj verilmiştir. ECOWAS'ın arabuluculuğu başarısızlıkla sonuçlanmasıyla askeri müdahale opsiyonu gündeme gelmiştir. Gambiya'yla iyi ilişkileri olan Fas Kralı, Dışişleri Bakanı temsilcisi Nasser Bourita ve Dış İstihbarat Şefi Yassine Mansouri'yi krize bir çözüm bulmak için Gambiya'ya göndermiştir. Fakat Fas'ın bu girişimi sonuç vermemiştir.

Gambiya krizini çözmeye yönelik yoğun diplomasi trafiği bir sonuç vermeyince ECOWAS, 18 Ocağa kadar Yahya Jammeh'in iktidardan ayrılmaması durumunda askeri müdahale gerçekleştireceğini duyurmuştur. ECOWAS Komisyonu Başkanı, yapılacak askeri müdahale için 8000 kişilik bir birliğin hazır olduğunu ve operasyon Senegal'in önderliğinde yürütüleceğini açıklamıştır.

ECOWAS, Senegal, Nijerya, Gana, Togo ve Mali askerlerinden oluşan birlikleri operasyon için harekete geçmek üzere Senegal sınırlarında konuşlandırmıştır. Nijerya da iki yüz asker, bir jet uçak ve bir gemi; Gana, iki yüz asker gönderdiğini açıklamıştır. Gambiya'nın tek deniz çıkış yolunda savaş gemisiyle abluka altına alınması, hava sahasının da kontrol altına alınması ve karadan operasyonun yürütülmesini planlanmıştır.²⁰ Birleşmiş

¹⁸ "Gambie : une délégation de la Cedeao en mission à Banjul pour convaincre Yahya Jammeh de quitter le pouvoir", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/383033/politique/gambie-delegation-de-cedeao-va-se-rendre-a-banjul-convaincre-yahya-jammeh-de-quitter-pouvoir/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

¹⁹ "Gambie : pour Adama Barrow, il n'est « pas nécessaire » que Jammeh s'exile", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/392577/politique/gambie-adama-barrow-nest-necessaire-jammeh-sexile/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²⁰ "Senegal troops move to Gambia border as Jammeh faces ultimatum", BBC, <http://www.bbc.com/news/>

Milletler, kendisine sunulan önergeyi kabul ederek Gambiya krizini çözmek için ECOWAS'a yetki verildiğini açıklamıştır.²¹ Bu karar üzerinde ECOWAS askeri birlikleri Senegal'den Gambiya'nın başkenti Banjul'e doğru hava desteğiyle yürümeye başlamıştır. Yahya Jammeh'e sadık kalan ordunun kapasitesi düşük olmasından direnme gücüne sahip değildi. Fakat her ne kadar Genel Kurmay, ülkenin 2000 kişiden oluşan ordusunun savaşmayacağını ilan etse de Yahya Jammeh'inin yakın koruması ve onu destekleyen kabilesinin kendisine sahip çıkması durumunda iç savaşa kadar götürecek kanlı bir operasyon olabileceği ihtimal dışı değildi. Bu korkudan dolayı binlerce Gambiya vatandaşı Senegal ve Gine Bissau'ya kaçmıştır. Bu yüzden ECOWAS'ın askeri müdahalesi nasıl sonuçlanacağı konusundaki belirsizlik durumu endişe vermiştir. Yahya Jammeh'le çok iyi ilişkileri olan ve olayın başından beri askeri müdahaleye karşı çıkan Gine Cumhurbaşkanı Alpha Conde, mevkidaşı Moritanya Cumhurbaşkanı Muhammed Ould Abdül Aziz'le son anda ülkeyi kurtarmak için Gambiya'ya gitmiştir. ECOWAS, bu görüşmeden dolayı askeri operasyonun durdurularak verilen ultiatomun süresinin uzatıldığını açıklamıştır.²² 18 Ocak'ta Gambiya'ya gelen Gine ve Moritanya Cumhurbaşkanı, Yahya Jammeh ve ekibiyle yapıkları yoğun görüşmelerden sonra 19 Ocak akşam saatlerinde ECOWAS, Afrika Birliği ve Birleşmiş Milletler, Yahya Jammeh'yle bir anlaşmaya varılmasını sağlamıştır. Yapılan anlaşmada Yahya Jammeh, ailesi ve yakın adamların mali, güvenliği garanti altına alınacağı, yargılanmayacağı ve ülkeye istediği zaman geri dönme hakkı olduğu bilgisi yer almaktadır.²³ Onun karşılığında ise Yahya Jammeh ülkeyi terk edecektir. Yahya Jammeh, anlaşmaya varıldıktan sonra Gine Alpha Conde'yle Gine'ye oradan Gine Ekvator'a geçmiştir. Yahya Jammeh'nin ülkeyi terk ediş şekli kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Yahya Jammeh, önce devlet televizyonunda bir bildiri okutmuştur. Bildiride ülkenin genel menfaati için memleketini terk edeceğini açıklamıştır. Ülkeyi terk ederken de hava limanında askeri konvoy ile ve ağlayan sempatizanları ile uğurlanmıştır.²⁴ Yahya Jammeh'nin Gine Ekvator'u seçmesinin, hem kendisi hem yeni iktidar için daha avantajlı olduğunu söylenebilir. Ülkenin Uluslararası Mahkemeye üye olmaması, ülkeyi Yahya Jammeh için daha garantili bir yer kılmakta, Gambiya'dan uzak olması da yeni iktidar açısından daha avantajlı görünmektedir.

Gambiya Anayasası'na göre yeni seçilen Cumhurbaşkanı'nın yemin töreni Gambiya ülkesinde gerçekleşmesini öngördüğü için Mali'de Afrika-Fransa Forumu'ndan sonra Senegal'e geçici ilticada bulunan Adama Barrow'nun yemin töreni, 19 Ocak'ta Gambiya'nın Dakar büyükelçiliğinde birçok yabancı diplomatın katılımıyla gerçekleşmiştir.²⁵ Yahya

world-africa-38669347, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²¹ "Gambia: Security Council backs regional efforts to ensure peaceful transfer of power to Barrow", UN News Centre, <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=56006#.WMad39KLQdU>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²² "Gambie: retour sur une longue journée de médiation", RFI, <http://www.rfi.fr/afrique/20170120-suiv-ez-direct-situation-gambie-temps-ultime-mediation-cedeao>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²³ "Gambie: l'accord négocié qui a permis le départ de Yahya Jammeh", RFI, <http://www.rfi.fr/afrique/20170122-gambie-accord-depart-yahya-jammeh-guinee-conakry-equatoriale-malabo-cedeao>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²⁴ "Gambia crisis ends as Yahya Jammeh leaves for exile", Aljazeera, <http://www.aljazeera.com/news/2017/01/jammeh-arrives-banjul-airport-stepping-170121210246506.html>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²⁵ "Gambia's Barrow to take oath in Senegal embassy as regional troops gather", Reuters, <http://af.reuters.com/article/topNews/idAFKBN1531ZB>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

Jammeh'nin ülkeden ayrılmasından sonra da ülkesine dönmeyen Adama Barrow, ECOW-AS güçlerin ülkede kalmasını talep etmiştir. Bir hafta sonra ülkeye dönen Adama Barrow, ülkede her şeyi kontrol altına alınana kadar ECOWAS birliklerin ülkede kalmaya devam etmesi istediğini açıklamıştır. 18 Şubat'ta ülkede uzun zamandır kutlanmayan bağımsızlık günü büyük coşkuyla kutlanmıştır. Bu kutlama vesilesiyle Adama Barrow, birçok Cumhurbaşkanı'nın katıldığı törende Gambiya halkı önünde yeniden yemin etmiştir. Onur konuğu olarak kutlamaya katılan Senegal Cumhurbaşkanı Macky Sall'nin, törende tek konuşma yapan yabancı devlet başkanı olması dikkat çekmiştir. Bu durumun yıllardır gergin olan Senegal-Gambiya ilişkisinde yeni bir sayfa açılması bakımından bir sembol ifade etmektedir. Macky Sall'ın konuşmasında iki ülke arasındaki bağın güçlendirilmesi için eski bir proje olan Senegambi köprüsü projesini yeniden başlatacaklarını ifade etmiştir.²⁶ İki ülke arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, özellikle başka komşusu olmayan Gambiya için oldukça önem arz etmektedir. Senegal için hem pazarını genişletmesi ve daha önemlisi Casamance bölgesindeki ayrılıkçı gruplara karşı mücadelesinde Gambiya'nın desteğini alması bakımından avantajlı olacaktır. Yeni ilişkiler güçlü akrabalık bağı olan iki ülke halkının hayatını kolaylaştıracağı değerlendirilmektedir.

Yeni Dönemde Değişim Beklentileri

İnşaat sektöründe iş adamı olan Adam Barrow, Gambiya siyasetinde bilinmeyen bir kişiydi. Adama Barrow, Gambiya'nın eski Cumhurbaşkanı Dawoda Jawara'nın akrabası olan bir iş adamının da yakın korumalığını yapmıştır. İngiltere'de üç buçuk yıl kaldığı sürede gayrimenkul sektörüyle ilgili eğitim almıştır. Oradayken de güvenlik görevlisi olarak güvenlik sektöründe çalışmıştır.²⁷ Birleşik Demokratik Parti (UDP)'nin mali işler sorumluluğunu yapmıştır. Yahya Jammeh'nin muhalif liderleri tasfiye etmesi ve tutuklanması sonucunda Adama Barrow, partinin başına geçmişti. Seçimlerden önce kampanyasında seçimi kazanmaması durumunda sonucu kabul etmeyeceğini söylemiştir.²⁸

Yahya Jammeh'nin ülkeyi terk etmesiyle nefes alan Gambiya halkı, değişim vaat eden yeni Cumhurbaşkanı Adama Barrow'dan yüksek beklenti içerisindeydi. Adama Barrow, iktidara gelir gelmez Yahya Jammeh'nin 22 yıl boyunca kurduğu sistemi değiştirmeye başlamıştır. Güvenliğini ECOWAS askerleri tarafından sağlanan Adam Barrow, öncelikli olarak ordu, istihbarat, yargı, ekonomi ve kamusal alanında reform başlatmıştır. Orduda büyük reform başlatan Adama Barrow, Genel Kurmay Başkanı General Ousman Badjie görevden almıştır. İstihbarat servisinin (NIA) başkanı Yankuba Badjie görevden alındıktan sonra tutuklanarak hakkında soruşturma açılmıştır.²⁹ Yahya Jammeh zamanında aktif rol oynayan bazı subaylar tutuklanmıştır. Bazıları ülkeden kaçarken Senegal sınırlarında yakalanmıştır. Adama Barrow, Yahya Jammeh döneminde askerlikten ihraç edilip tutuk-

²⁶ "Sénégal-Gambie: Macky Sall et Adama Barrow renouent des liens historiques", RFI, <http://www.rfi.fr/afrique/20170219-senegal-gambie-macky-sall-adama-barrow-renouent-liens-historiques>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²⁷ "Gambia elections: President-elect Adama Barrow's life story", BBC, <http://www.bbc.com/news/world-africa-38185428>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²⁸ "Adama Barrow, le président de la «nouvelle Gambie»", RFI, <http://www.rfi.fr/afrique/20161209-gambie-election-adama-barrow-portrait-defaite-yahya-jammeh>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

²⁹ "L'ex-chef de l'Agence du renseignement gambien arrêté", Voa Afrique, <http://www.voaafricaine.com/a/l-ex-chef-de-l-agence-du-renseignement-gambien-arrete/3734101.html>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

lanan altı darbecinin orduya geri dönmelerine izin talimatı vermiştir. ECOWAS Komisyonu başkanı, yaptığı açıklamada Gambiya'da dört bin ECOMIG askeri başkent Banjul'da güvenliği sağlamaktadır. Ülkenin diğer illerinde de, güvenlik, Gambiya askeri reformu bitine kadar ECOMIG askeri tarafından sağlanacaktır. Fakat ECOWAS Komisyonu başkanı Marcel De Souza, Yahya Jammeh'in doğum yeri Kanilai gibi partizanların güçlü olduğu yerlerde tam güvenliğin sağlanması biraz zaman alabileceğini ifade etmiştir. Bu sebeple ECOMIG'nin misyonu üç ay daha uzatılmıştır.³⁰

Yargıda da önemli reformlar başlatan Adama Barrow, cezaevlerinde yargılanmayan tüm tutukluların serbest bırakılması emrini vermiştir. Buna istinaden 171 kişi cezaevlerinden serbest bırakılmıştır. Yahya Jammeh döneminde Uluslararası Adalet Mahkemesi'nden çıkan Gambiya, Adama Barrow, ülkesi tekrar Uluslararası Adalet Mahkemesi'ne döneceğine sözü vermiştir.³¹ Yine Yahya Jammeh döneminde işlenen insan kaybı suçları hakkında soruşturma komisyonu kurduğunu açıklamıştır. Bu kapsamda cezaevi hizmeti sorumlusu David Colley görevden alınmıştır. Daha önce de Yahya Jammeh'in eski İçişleri Bakanı Ousmane Sonko İsviçre'de benzer suçlardan dolayı tutuklanmıştır.³²

Yahya Jammeh, sömürgeciliğin uzantısı olduğu gerekçesiyle İngiliz Milletler Topluluğu (Commonwealth)'tan ayrılan Yahya Jammeh, Adama Barrow, yapılan geniş sistem reformu kapsamında ülkesinin Commonwealth'a tekrar geri döneceğini açıklamıştır. Yeni iktidarla temas kurmak için Gambiya'yı ziyaret eden İngiliz Dışişleri Bakanı Boris Johnson, Adama Barrow'un bu kararından memnuniyet duyduklarını ifade etmiştir.³³

Halkın beklentisini karşılamak için, Adama Barrow, ekonomik alanında da yeni reform başlatmıştır. Büyük ölçüde tarım ve turizme dayalı bir ekonomiye sahip olan Gambiya birçok sorunla karşı karşıyadır. Bu kapsamda Adama Barrow, ülkenin sahip olduğu potansiyeli iyi şekilde kullanmak ve ekonomisini canlandırmak amacıyla Kalkınma Ajansı kurmuştur. Bu amaç doğrultusunda "3 yıllık (2017-2020) Kalkınma Programı" ilan etmiştir.³⁴ Avrupa Birliği yetkililerinin Gambiya ziyareti sırasında ülkeye 75 milyon Avro yardımda bulunacağını açıklanmıştır. Avrupa Birliği heyeti, orta ve uzun vadeli 150 milyon Avro yardımı da düşünüldüğünü dile getirmiştir.³⁵

Adama Barrow'un ilk yurtdışı ziyareti Senegal'e gerçekleştirmesi de ekonomik ve siyasi nedenler ön plana çıkmaktadır. Ziyareti sırasında Adama Barrow, mevkidaşı Macky Sall'la

³⁰ "Gambie : la présence des troupes de la Cedeao prolongée d'au moins trois mois", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/402027/politique/gambie-presence-troupes-de-cedeao-prolongee-dau-trois-mois/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³¹ "Opposition leader promises return of Gambia to ICC", Anadolu Agency, <http://aa.com.tr/en/africa/opposition-leader-promises-return-of-gambia-to-icc/694332>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³² "Gambie: Un ancien ministre de Jammeh arrêté en Suisse", Agence Anadolu, <http://aa.com.tr/fr/afrique/gambie-un-ancien-ministre-de-jammeh-arr%C3%AAt%C3%A9-en-suisse-m%C3%A9dia-s%C3%A9n%C3%A9galais/735705>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³³ "Gambie: la Grande Bretagne soutient les réformes", BBC Afrique, <http://www.bbc.com/afrique/region-38979943>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³⁴ "Gambie: le président élu Barrow annonce un plan de développement", Africa Guinee, <http://www.africaguinee.com/articles/2016/12/27/gambie-le-president-elu-barrow-annonce-un-plan-de-developpement>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³⁵ "Gambie: l'UE débloque une aide financière immédiate de 75 millions d'euros", RFI, <http://www.rfi.fr/afrique/20170209-gambie-aide-financiere-union-europenne-adama-barrow>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

birçok işbirliği anlaşmaları imzalamıştır. Cuma namazını Touba'da kılan Adama Barrow, Mürid halifesi Cheikh Sidy Mokhtar Mbacké'ye sembolik bir ziyaret gerçekleştirmiştir.³⁶ Senegal'le oldukça iyi ilişki kuran Adama Barrow, Gambiya'nın ekonomik alanda nefes almasını hedeflemektedir. Gambiya'nın bir başka beklentisi de özgürlük alanının genişletilmesidir. Adama Barrow, Yahya Jammeh döneminde uygulanan medya ve internet üzerindeki kısıtlamalar ortadan kaldırılmıştır. Şimdiye kadar tek devlet televizyonu, beş gazete ve yirmi küsur radyoya sahip olan Gambiya, yakında sayıların artmasını beklenmektedir.

Gambiya'nın siyasi krizi her ne kadar çözülmüş gibi görünse de tam istikrarın sağlanması biraz zaman alacaktır. Zira Yahya Jammeh'nin 22 yılda kurduğu sisteminin dönüştürülmesi kolay olmayacaktır. Devletin tüm önemli kurumlarında görev yapan eski dönemin adamları tasfiye edilip yerine başka adamların getirilmesi de hayli zaman alacaktır. Özellikle Yahya Jammeh'nin izlediği etnik temelli politika nedeniyle bugün iktidardan uzaklaşan kabilesinin marjinalleştirilmesi durumunda ülkede yeni sorunların ortaya çıkması muhtemeldir. Cuma namazı sırasında Yahya Jammeh'nin eski korumalarından birinin Adama Barrow'a suikast teşebbüsünde bulunduğu düşünüldüğünde bu sorun daha net görülebilir.³⁷ Eski Cumhurbaşkanı Yahya Jammeh'nin en büyük destekçisi olan kabilesinin, diğer etnik gruplardan dışlanması ve ayrımcılık uygulanması veya ülkenin istikrarı için tehdit olarak görülmesi ülkede etnik tansiyonu da yükseltebilir. 20 Şubat'ta gazetelerde yayınlanan habere göre Kafenda şehrinde Adama Barrow taraftarlarının Yahya Jammeh'ye hakaret etmesi iki taraf arasında kavga çıkmasına neden olmuştur. Polis müdahalesinden sonra Yahya Jammeh partizanları, kendi adamları tutuklandığı iddiasıyla bir gösteri bile düzenlemişlerdir.³⁸ Bu durum ülkenin kırılğan yapısını net bir şekilde göstermektedir. Bu sorunları önlemek için Adama Barrow iktidarı, kuşatıcı bir politika izlemek zorundadır.

6 Nisan'da yapılan seçimler, ülkenin siyasi istikrarı için önem arz etmektedir. Yahya Jammeh'nin partisi seçimlere hazırlık yaparken iktidar koalisyonu adaylar konusunda uzlaşmaya varamamıştı.³⁹ Fakat aldığı sonuçlar umut vericidir. En azından mecliste siyasi istikrarın başlangıcı kabul edilebilecek bir çoğunluk sağlamış ve tabii olarak bu durum Adama Barrow'a yeni sorumluluklar getirmiştir.

Adama Barrow'dan yüksek beklenti içerisinde olan Gambiya halkının hayal kırıklığına uğratılmaması için ülkede sadece sistem reformu değil, halkın gerçek beklentisi olan refahı ilgilendiren konularda hızlı adımları atması gerekmektedir.

³⁶ "Visite officielle d'Adama Barrow: Il se rend à Touba et à Tivaoune", Sene News, https://www.senenews.com/2017/03/03/visite-officielle-dadama-barrow-il-se-rend-a-touba-et-a-tivaoune_182499.html, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³⁷ "Gambie: Tentative D'assassinat Contre Le Président Adama Barrow", Sen Presse, <http://www.senpresse.net/gambie-tentative-dassassinat-contre-le-president-adama-barrow/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³⁸ "Gambie : clash entre les partisans de Jammeh et ceux d'Adama Barrow", Africa News, <http://fr.africanews.com/2017/02/20/gambie-clash-entre-les-partisans-de-jammeh-et-ceux-d-adama-barrow/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

³⁹ "Gambie : début des inscriptions aux législatives", Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/411945/politique/gambie-premieres-inscriptions-aux-legislatives/>, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2017).

Adam Barrow dış politikası konusunda da hassas bir politika yürütmelidir. Özellikle Senegal'in Gambiya krizinde belirleyici rol oynaması ve Adama Barrow'un Senegal'e fazla yakınlaşması ülkenin Senegal güdümüne girmesine yol açabilir. Böyle bir durumda Gambiya milliyetçiliğinin yükselmesi ve yeni bir iç siyasi krize varabilecek sorunların yaratılmasına sebep olabilir.

Yazar Hakkında

Abdullah İbrahim

Lisans eğitimini Uludağ Üniversitesi'nde tamamladı. Ankara'da Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine devam eden Abdullah İbrahim, Sahel bölgesinde devlet dışı silahlı aktörler ve cihadi gruplar üzerine yoğunlaşmaktadır. Nijerya merkezli Batı Afrika siyaseti de araştırma alanları arasında yer almaktadır.

Association of Researchers
On the Middle East and Africa

جمعية دراسات الشرق الأوسط و أفريقيا

www.ordaf.org